

Proč věřím svobodě více než státu

30.7.2026 - Milan Jirků | Strana svobodných občanů

Proč nedokonalost člověka není argumentem pro větší stát, ale pro omezení moci, osobní odpovědnost a dobrovolnou spolupráci.

Stát je ona velká fikce, jejímž prostřednictvím se každý snaží žít na úkor všech ostatních.“

Frédéric Bastiat, „L'État“ („Stát“), 1848; vlastní překlad. Zdroj originálu

Když řeknu, že věřím svobodě více než státu, může to znít jako projev naivního idealismu.

Jako bych si představoval, že všichni lidé budou rozumní, poctiví a ohleduplní, stačí jim jen přestat překážet.

Nic takového si nemyslím.

Člověk není dokonalý. Sleduje vlastní zájmy, chybuje, podléhá emocím a někdy se snaží získat výhodu na úkor druhých.

Právě proto věřím svobodě více než státu.

Politici, úředníci a členové státních institucí totiž nejsou jiným druhem člověka. Nejsou moudřejší, morálnější ani méně omylní jen proto, že získali funkci, razítko nebo pravomoc rozhodovat o ostatních.

Mají stejné slabosti jako my všichni.

Rozdíl je v tom, že za nimi stojí státní moc.

Stát není nezávislá bytost

O státu často mluvíme, jako by to byl moudrý a nestranný správce stojící nad společností.

Říkáme:

„Stát se postará.“

„Stát to zaplatí.“

„Stát zajistí spravedlivé řešení.“

Jenže stát nemá vlastní peníze. Má pouze peníze, které vybere občanům nyní, půjčí si na jejich budoucí účet nebo vytvoří způsobem, který snižuje hodnotu jejich úspor.

Stát také nemá vlastní rozum ani vlastní svědomí.

Za každým jeho rozhodnutím stojí konkrétní lidé se svými zájmy, předsudky, informacemi a

politickými motivacemi.

Proto je nebezpečné posuzovat stát podle jeho deklarovaných záměrů.

Měli bychom jej posuzovat podle výsledků a podle prostředků, které používá.

Dobře znějící cíl ještě nezaručuje dobrý výsledek.

Rozdíl mezi státem a dobrovolnou spoluprací

Když soukromý podnikatel nabídne službu, může mě přesvědčovat, že ji potřebuji.

Nemůže mě však přinutit, abych si ji koupil.

Musí nabídnout něco, co mi za danou cenu připadá užitečné. Pokud neuspěje, přichází o vlastní peníze a zákazníci odejdou jinam.

Stát funguje jinak.

Nemusí každého občana přesvědčit. Stačí mu získat potřebnou politickou většinu nebo prosadit rozhodnutí prostřednictvím svých institucí.

Náklady potom nenese jen ten, kdo rozhodl. Platí je také lidé, kteří s daným opatřením nesouhlasili a jeho služby nechťejí využívat.

Právě zde leží základní rozdíl mezi dobrovolnou spoluprací a státní mocí.

Na trhu musím druhého přesvědčit.

Ve státě jej mohu přehlasovat.

Svoboda využívá znalosti milionů lidí

Žádný politik, úřad ani poradní sbor nemůže znát všechny okolnosti života jednotlivých lidí.

Neví, co potřebuje konkrétní rodina.

Neví, jaké možnosti má malý podnikatel.

Neví, co zákazníci budou chtít za pět let.

Neví, která technologie uspěje a která skončí jako slepá ulička.

Tyto informace nejsou soustředěny v jedné budově ani v jedné databázi. Jsou rozptýleny mezi miliony lidí, kteří znají své vlastní podmínky, zkušenosti, schopnosti a potřeby.

Svobodná společnost dokáže tyto znalosti využívat.

Lidé zkoušejí různá řešení. Některá selžou, jiná uspějí. Úspěšné nápady se šíří, neúspěšné zanikají a nikdo nemusí předem znát jediný správný plán pro celou zemi.

Stát má naopak přirozenou tendenci zavádět jednotná řešení.

Jednu regulaci.

Jeden dotační program.

Jeden závazný postup.

Jednu představu o tom, co občané potřebují.

Když se zmýlí soukromý člověk nebo firma, následky bývají omezené.

Když se zmýlí stát, může chybu nařídít celé společnosti.

Svoboda není záruka správného rozhodnutí

Svobodný člověk může udělat chybu.

Může špatně investovat, vybrat si nevhodné povolání, uzavřít nevýhodnou smlouvu nebo utratit peníze za něco, čeho později lituje.

Svoboda nezaručuje, že se vždy rozhodneme správně.

Zaručuje však něco jiného:

že za běžných okolností smíme rozhodovat o svém životě sami a nést důsledky vlastních rozhodnutí.

Bez možnosti chybovat neexistuje skutečná odpovědnost.

Pokud stát člověka chrání před každým rizikem, postupně mu bere nejen svobodu, ale také schopnost svobodně žít.

Vzniká společnost, v níž občan očekává, že úřad rozhodne, co je bezpečné, co je správné, kolik si má odkládat, co si smí koupit a jak se má chovat.

A když se něco nepodaří, odpovědnost nenese nikdo konkrétní.

Politik se odvolá na úředníky.

Úředník na předpisy.

Ministerstvo na evropskou legislativu.

A občan zaplatí účet.

Svoboda vytváří odpovědnost

Odpovědnost není opakem svobody.

Je jejím nezbytným důsledkem.

Člověk, který rozhoduje o svém životě, musí přemýšlet o následcích. Musí vytvářet rezervy, pečovat o vztahy, zvažovat rizika a napravovat vlastní chyby.

Když tuto odpovědnost přebírá stát, krátkodobě to může působit pohodlně.

Dlouhodobě se však oslabují právě ty instituce, na nichž svobodná společnost stojí.

Rodina.

Sousedská pomoc.

Dobrovolné spolky.

Charity.

Církve.

Profesní sdružení.

Místní komunita.

Čím více úkolů přebírá stát, tím méně prostoru, zdrojů a motivace zbývá těmto přirozeným institucím.

Nakonec se může stát, že lidé přestanou pomáhat nikoli proto, že by byli bezcitní, ale protože získají pocit, že pomoc už byla zaplacená v daních a zajištěna úřadem.

Stát často řeší problémy, které sám vytvořil

Každý státní zásah má vedle zamýšlených výsledků také důsledky, které politici při jeho přijímání neviděli nebo odmítli připustit.

Regulace zdraží bydlení.

Následuje dotace na bydlení.

Vysoké zdanění práce sníží čisté mzdy.

Následují sociální dávky.

Složitá pravidla znevýhodní malé podnikatele.

Následují dotační programy pro malé podniky.

Stát nejprve vytvoří problém a poté nabídne další státní zásah jako jeho řešení.

Každý nový program přitom získá své zaměstnance, příjemce a zájmové skupiny. I když nefunguje, jeho zrušení se stává politicky obtížným.

Tak stát postupně roste.

Ne vždy na základě zlého úmyslu.

Často na základě dobrých úmyslů, chybných pobídek a neochoty přiznat, že původní řešení selhalo.

Pomoc není totéž co státní program

Kritika sociálního státu bývá vydávána za nezájem o slabé.

To je falešná volba.

Mohu považovat pomoc člověku v nouzi za morálně správnou a zároveň nevěřit, že nejlepší pomoc poskytne celostátní úřad.

Mohu podporovat solidaritu a odmítat nucené přerozdělování.

Mohu chtít, aby dítě, senior nebo nemocný člověk nezůstal bez pomoci, a přitom dávat přednost rodině, pojištění, charitě, komunitě a místní samosprávě.

Čím blíže je pomoc člověku, tím lépe lze posoudit jeho skutečnou situaci.

Místní komunita vidí konkrétního člověka.

Centrální stát vidí spis, formulář a statistickou kategorii.

Dobrovolná pomoc navíc vytváří vztah mezi dárce a příjemcem. Státní přerozdělování vytváří vztah občana k úřadu.

To není totéž.

Znamená to, že stát nepotřebujeme?

V současné společnosti ne.

Nejsem zastáncem revolučního zrušení státu ze dne na den.

Stát dnes zajišťuje soudy, policii, obranu a právní rámec. Jeho okamžitý rozpad by nevytvořil svobodnou společnost, ale mocenské vakuum, které by pravděpodobně zaplnili lidé připravení použít násilí.

Praktickým cílem proto není stát náhle odstranit.

Je jím stát omezovat.

Vrátit jej k ochraně života, svobody, vlastnictví a smluv.

Rušit činnosti, které mohou zajišťovat jednotlivci, rodiny, obce, dobrovolná sdružení nebo konkurující si poskytovatelé.

Dovolit společnosti, aby si postupně vytvářela vlastní instituce.

Mým dlouhodobým ideálem je společnost založená v maximální možné míře na dobrovolných vztazích.

Mým praktickým politickým cílem je stát, který chrání základní práva, ale neřídí život občanů.

Kdo hlídá ty, kteří hlídají nás?

Obhájci rostoucího státu často začínají otázkou:

„Co když se lidé rozhodnou špatně?“

Je to oprávněná otázka.

Musíme však položit i druhou:

Co když se špatně rozhodne stát?

Co když přijme špatný zákon?

Co když začne sledovat občany?

Co když zneužije krizovou situaci k rozšíření svých pravomocí?

Co když se k moci dostane někdo, komu nevěříme?

Každou pravomoc, kterou svěříme politikovi, jehož podporujeme, jednou může převzít politik, kterého se obáváme.

Proto nestačí věřit dobrým lidem.

Potřebujeme omezovat moc samotnou.

Proč tedy věřím svobodě

Nevěřím, že svobodní lidé budou vždy jednat moudře.

Věřím však, že miliony lidí, kteří mohou svobodně hledat různá řešení, opravovat své chyby a učit se jeden od druhého, mají větší šanci uspět než jediný centrální plán.

Nevěřím, že trh odstraní všechny problémy.

Věřím ale, že dobrovolná spolupráce umožňuje neúspěšné řešení opustit, zatímco státní systém je může udržovat po desetiletí.

Nevěřím, že člověk je dokonalý.

Právě proto mu nechci svěřovat neomezenou moc nad ostatními.

Svoboda není utopie.

Je to způsob, jak rozdělit moc, využít lidské znalosti a zabránit tomu, aby chyba jednoho člověka byla vnucena všem.

Stát může být nezbytným nástrojem ochrany práva.

Nesmí se ale stát náhradou za lidskou iniciativu, rodinu, komunitu a osobní odpovědnost.

Proto věřím svobodě více než státu.

Ne proto, že bych lidem bezvýhradně důvěřoval.

Ale protože státu tvořenému stejnými lidmi a vybavenému donucovací mocí nemohu důvěřovat více.

Milan Jirků – Předseda Svobodných v Jihomoravském kraji

Článek vyjadřuje názory autora. Nejedná se o oficiální stanovisko strany Svobodných

<https://svobodni.cz/nezarazene/proc-verim-svobode-vice-nez-statu>